

що забезпечує нову індустріалізацію економіки з максимальною ефективністю та в найкоротші терміни.

Отже, проведення нової індустріальної політики розвитку не можливо без значного зростання ролі держави в процесах її формування та реалізації. Необхідно остаточно та безповоротно відмовитися від ліберальної ринкової на користь так званої дирижистської моделі, яка передбачає активну участь держави в структурно-технологічній модернізації економіки в якості не тільки реформатора, а й чинного суб'єкта, державного підприємця та інвестора. Час, коли держава приймала мінімум участі в проведенні та регулюванні економічних процесів, вже минув. Все більше розвинутих країн переходять до моделі, заснованої на неоіндустріальних принципах розвитку, сильній державі та її провідному місці в управлінні цими процесами.

Держава виступає як самостійний актор, з властивими йому особливостями та характеристиками, та інституційна система з сукупністю порядків, правил, зв'язків, відношень і процесів. Займаючи центральне місце в підготовці та проведенні масштабної модернізації економіки, саме на неї покладено обов'язки з вибору найбільш ефективної моделі економічного розвитку, систематичного відстеження та корегування процесів її реалізації.

Дослідження авторів [3-4] обґрунтовують необхідність здійснити перехід від доктрини ліберального постіндустріального розвитку до неоіндустріального. Розрахований на підставі авторської методики агрегований індекс неоіндустріальної модернізації свідчить про наявність процесів деіндустріалізації, що призведуть до загального занепаду промисловості, а в окремих випадках до втрати цілих галузей виробничої діяльності.

Література:

1. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы. – М.: Логос, 2000. – 304 с.
2. Юдина Т.Н. Деиндустриализация и новая индустриализация (реиндустриализация): Россия и Китай / Т.Н. Юдина // Теоретическая экономика. – 2015. – № 1. – С. 76-78.
3. Котов Є.В. Методичні підходи до оцінювання процесів модернізації промислово розвинутих територій України / В.І. Ляшенко, Є.В. Котов // Економіка України. – 2015. – 10(647). – С. 32-44.
4. Іванов С.В. Оцінка перспектив неоіндустріальної модернізації промислового регіону / С.В.Іванов, Є.В. Котов // Вісник економічної науки України. – 2016. – № 1(30) – С. 61-70.

Матюк Т. В., к.е.н., старший викладач,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна

СУТНІСТЬ І КЛАСИФІКАЦІЯ ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ

Сучасний розвиток соціально-економічних відносин та перехід до нових форм господарювання зумовлює необхідність комплексного вивчення економіки галузевих ринків як складної економічної категорії. Суттєвий внесок у дослідження даного питання зробили такі вчені як С. Авдашева, Дж. Бейн, А. Вурос, А. Ігнатюк, Т. Загорна, Л.М. Кабраль, Р. Коуз, Дж. Левін, С. Лук'янов, Е. Мейсон, Д. Морріс, М. Портер, Дж. Робінсон, Н. Розанова, Л. Рой, Д. Росс, Дж. Стіглер, Ж. Тіроль, В. Точилін, В. Третьяк, Д. Хей, Е. Чемберлін, Ф. Шерер, А. Юсупова та інші. Разом з тим у науковій західній та вітчизняній літературі немає чіткого визначення поняття «галузевий ринок». Тому метою дослідження є систематизація різних підходів до визначення та уточнення поняття «галузевий ринок».

Кобраль Луїс М. Б. у підручнику «Організація галузевих ринків» трактує «industrial» як «сукупність виробничих підприємств, що здійснюють ... переробку», або «будь-який значущий за своїми масштабами вид господарської діяльності» [1, с. 17].

Ж. Тіроль розглядає галузевий ринок в першу чергу, з одного боку як ринок з боку пропозиції, а з іншого боку аналізує поведінку покупців в умовах монопсонії та олігопсонії [2].

Л.В. Рой, В.П. Третяк доводять, що «галузевим ринком певного товару А є сукупність всіх його покупців та продавців» [3, с. 27]. Але дослідники наголошують на тому, що якщо споживач може задовольнити певну потребу не лише за допомогою товару А, а і за допомогою товару В, то галузевий ринок продукту А має бути розширений за рахунок товару В, а даний ринок можна визначати як А+В.

Ряд дослідників визначають галузевий ринок виходячи з поняття галузь. Так В.Я. Поздняков, С.В. Козаков стверджують, що галузь – це структура підприємств, корпорацій, організацій, що виділені й узагальнені за ознакою спільності економічного призначення вироблених продукції, робіт, послуг, а також така, що характеризується однорідністю сировини, що споживається, схожістю технологічної бази та технологічних процесів, однорідним професійним складом кадрів [4, с. 31]. Автори зазначають, що галузь можна розглядати як об'єкт пропозиції товарів відповідно до попиту, а це обумовлює застосування поняття «структура галузевого ринку» [4, с. 54-55].

Юсупова А.Т. трактує галузевий ринок як сукупність підприємств підгалузі, що об'єднані випуском взаємозамінних продуктів та які одночасно конкурують один з одним в сфері реалізації цих продуктів. Це зовнішнє середовище, в якому працює будь-яка фірма [5].

Ігнатюк А.І. пропонує під галузевим ринком розуміти сукупність відносин між фірмами, які займаються одним видом діяльності, тобто мають однакові технології, технологічну базу, однорідний професійний склад кадрів та пропонують свою продукцію на ринок, а також суб'єктів економіки, які купують продукцію даних фірм [6, с. 54].

Дж. Робінсон доводить, що галузевий ринок включає однорідний товар та його замітники до того моменту, поки не буде знайдений різкий розрив в ланцюгу товарних субститутів. Цей розрив означає межу галузевого ринку. Критерій розриву – перехресна еластичність попиту за ціною [7].

Більшість вчених дотримується думки, що до галузевого ринку належать виробники та споживачі, які пропонують і купують однорідний товар та його замітники до існування розриву в ланцюгу товарів-субститутів, що можна простежити за допомогою коефіцієнта перехресної еластичності попиту, що буде заданий до необхідних масштабів галузевого ринку [7, с. 53-57].

Виходячи з вищенаведеного пропонуємо під галузевим ринком розуміти сукупність відносин між фірмами, які займаються однорідним видом економічної діяльності (об'єктом виробництва, обміну та споживання якого є товари субститути за пропозицією), тобто мають однакові фактори виробництва та суб'єктами економіки, які купують продукцію даних фірм. Межі ринку слід визначати розривом в ланцюгу пропонованих товарів.

Однією з найважливіших характеристик галузевих ринків є їх класифікація. Аналіз літератури дозволив узагальнити бачення щодо класифікації галузевих ринкових структур (табл. 1).

Отже такі економічні категорії як ринок та галузевий ринок не є тотожними та мають ряд відмінних ознак, вивчення яких продовжується дотепер. Дослідження також потребують ендогенні та екзогенні чинники, які впливають на економічні рішення учасників галузевих ринків, механізми державного ринкового регулювання поведінки учасників галузевих ринків тощо.

Класифікація галузевих ринків

Ознаки класифікації	Види галузевих ринків
За видом діяльності	Визначаються за КВЕД
Залежно від об'єкта обміну	- ринки товарів кінцевого споживання - ринки послуг - ринки виробничих ресурсів
За охопленням території	- глобальні - міжнародні - національні - регіональні - локальні (місцеві)
За рівнем конкуренції	- конкурентні - природні монополії - з індивідуальним домінуванням - з колективним домінуванням
За реагуванням на стадії економічного циклу	- зі стабільним характером розвитку - з циклічним характером розвитку
За привабливістю щодо інвестицій	- зростаючі - стабільні - циклічні
За динамікою витрат	- із зростаючими витратами - з постійними витратами - зі спадними витратами
Згідно стадії зрілості	- піонерні - зростаючі - розвинені - затухаючі
За ступенем відкритості	- галузі з вільним входженням - галузі з неефективними бар'єрами - галузі з ефективними бар'єрами - галузі з блокованим входженням
За ступенем організації	- стихійні - організовані

Література:

1. Кобраль Луис М.Б. Организация отраслевых рынков: вводный курс / Кобраль Луис М.Б. – Минск: Новое знание, 2003. – 356 с.
2. Тироль Ж. Рынки и рыночная власть: Теория организации промышленности: в 2-х т. / под. общ. ред. Гальперина В.М., Зенкевича Н.Л. – изд. 2-е, испр. – М.: Эконом школа, 2000.
3. Рой Л.В. Анализ отраслевых рынков / Рой Л.В., Третьяк В.П.: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 442 с.
4. Поздняков В.Я. Экономика отрасли / В.Я. Поздняков, С.В. Козаков: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 309 с.
5. Юсупова А.Т. Структурные особенности современных Российских отраслевых рынков // Регион: экономика и социология. – 2009, № 4. – С. 175-194.
6. Ігнатюк А.І. Галузеві ринки: теорія, практика, напрями регулювання: Монографія. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 465 с.
7. Робинсон Д.В. Экономическая теория несовершенной конкуренции: Пер. с англ. / Дж. Робинсон; Вступ. ст. и общ. ред. И.М. Осадчей. – М.: Прогресс, 1986. – 472 с.